

Kela[®]

Pargottesvuotâ

Uánihávt já čielgâsávt | 2024

Työttömyys | inarinsaame

Siskáldâs

Kela torjuuh pargottes ulmui	3
Pargottesvuotâpeiviruttâ	6
Pargomarkkântoorjâ	10
Porgâm pargottesvuodâ ääigi	15
Škovlim já hárjuttállâm	16
Elilâm pargottes ulmuu toorjâ	17
Uuccâm já mäksim	18
Návt Kela palvâl	23

Kela torjuuh pargottes ulmui

Pargottesvuotâ vyeleed puáđuid.
Taan tiedettemčálusist muštáluvvoo,
ete maggaar torjuid tun puávtáh finnid Kelast,
jis tust ij lah pargosaje.

Kela torjuuh pargottesvuotâáigán láá
pargottesvuotâpeiviruttâ já pargomarkkântoorjâ.
Tain muštáluvvoo taan tiedettemčáállus
čuávuvái siijdoin.

Tiedettemčálusist muštáluvvoo meiddei
porgâmist já uápuin pargottesvuodâ ääigi.
Tiedettemčáállus loopâst láá tiáđuh tast,
ete maht pargottesvuotâtorjuuh occojeh.

Tiedettemčáállus muštâl ive 2024 tileest.

Lasetiáđuh neetist já puhelimáin

Kela torjuin muštáluvvoo
anarâškielân čujottâsâst
www.kela.fi/anaraskiela

Pargottesvuodâst muštáluvvoo tárhibeht
Kela suomâkielâlijn siijdoin
www.kela.fi/tyottomat

Jis tust láá koččâmušah,
te tun puávtáh suáittid palvâlemnumerân
020 692 210

Kii puáhtá finniđ pargottesvuotâtorjuu?

Tun puávtáh finniđ pargottesvuotâtorjuu Kelast,
jis tust ij lah pargosaje
jiehke tun finni pargottesvuotâtorjuu eres soojijn.

Pargottesvuotâtorjuuh máksojeh ulmuid,
kiáh ääsih fastâ Suomâst.
Sii lasseen pargottesvuotâtorjuuh máksojeh
EU-enâimijn puáttám ulmuid,
kiáh láá majemustáá porgâm Suomâst.

Täärhist meid, ete puávtáh-uv finniđ eres torjuid,
ovdâmerkkân aassâmtorjuu.

Jis tun páásáh pargotteemmin

Jis tun páásáh pargotteemmin,
te almottât vistig pargottes pargo-occen
pargo- já iäláttâstoimâttâhân ađai PI-toimâttâhân.

Pargottesvuotâtorjuuh máksojeh tuše ääigist,
kuás tun lah pargo-occen PI-toimâttuvâst.
PI-toimâttâh meid addel Kelan ciälkkámuš tast,
ete pyehtih-uv mäksiđ tunjin torjuu.

Pargottesvuodâ ääigi tust lii kenigâsvuotâ
uuccâđ aktiivlávst pargo.
Tun koolgah meid váldid vuástá fallum pargo tâi škovlim.
Tast ij pyevti piettâlid sujâttáá,
mudoi čuávumuššân puáhtá leđe torjuu monâtem.

Mušte toollâđ tuu pargouuccâm vyeimist.
Tot tahhoo PI-toimâttuv nettisijđoin:

www.tyomarkkinatori.fi

Pargolâšvuodâ kieldâkeččâlem

Uási pargottes pargo-occein uásálisteh
pargolâšvuodâ kieldâkeččâlmân.
Kieldâkeččâlmist päikkikielâ iššeed
pargo tâi škovlim kavnamist.
Tun finni pargo-occen almottâttâm maņa tiäđu tast,
hoittáá-uv tuu aašijd tuu päikkikielâ vai PI-toimâttâh.

Nubástustorvoruttâ paijeel 55-ihásáid

Nubástustorvoruttâ lii toorjá,
mon tun puávtáh finniđ Kelast tâi pargottesvuotâkassaast,
jis tun lah celkkum luovâs jieijâd pargoost.
Nubástustorvoruudâ tárguttâs lii išedid tuu
uđđâ pargosaje kavnamist.
Ton meeri lii siämmáš
ko suulân oovtâ mánuppaje pälkki.

Tun puávtáh finniđ nubástustorvoruudâ,
jis puoh taah iävtuh olášuveh:

- Tun lah tiävdám 55 ihheed.
- Tun lah celkkum luovâs jieijâd pargosaajeest
puovtâdâslj já ekonomâlij suujâi tiet.
- Tun lah porgâm siämmáá pargosaajeest ucemustáá 5 ive.

Jis tun kuulah pargottesvuotâkaasan,
te uusâ nubástustorvoruudâ jieijâd pargottesvuotâkassaast.
Jis tun jieh kuulâ pargottesvuotâkaasan,
te uusâ nubástustorvoruudâ Kelast.

Pargottesvuotâpeiviruttâ

Pargottesvuotâpeiviruttâ puáhtá lede tienâspeiviruttâ tai vuádupeiviruttâ.

Tienâspeiviruttâ

Tienâspeiviruttâ rekinistoo tiänásij adai puádui vuáduul.
Tun puávtáh finnid tienâspeiviruudâ,
jis tun kuulah pargottesvuotâkaasan.
Ovdâmerkkân sierâ áámmátsuorgijn láá távjá jieijâs
pargottesvuotâkasah.
Láá meiddei pargottesvuotâkasah,
moid puáhtá kuullâđ kii peri.

Kela ij määvsi tienâspeiviruudâ,
já tom jieh uusâ Kelast.

Pargottesvuotâkassa máksá tienâspeiviruudâ,
jis tun lah lamaš tuárvi kuhháá pargottesvuotâkasa jeessân
já tust olášuvá pargoost orroom iähtu.
Pargoost orroom iähtu olášume meerhâš tom,
ete tun lah lamaš tuárvi kuhháá pargoost
ovdil pargotteemmin pääccim.

Tienâspeiviruttâ máksoo enâmustáá 400 peivid.
Jis tun lah lamaš pargoost vuálá 3 ive,
te tun puávtáh finnid tienâspeiviruudâ enâmustáá
300 peivid.

Koijâd lasetiäđuuid tienâspeiviruudâst tuu jieijâd
pargottesvuotâkassaast tai Pargottesvuotâkasai
ohtsâšseervist (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö).
www.tyj.fi

Vuádupeiviruttâ

Jis tun jieh lah pargottesvuotâkasa jeessân
jiekhe tun finni tienâspeiviruudâ,
te Kela máksá vuádupeiviruudâ.
Tot máksoo enâmustáá 400 peivid.
Jis tun lah lamaš pargoost vuálá 3 ive,
vuádupeiviruttâ máksoo enâmustáá 300 peivid.

Vuádupeiviruudâ finniimân láá raijiittâsah,
jis tun lah vuálá 25-ihásâš.
Täärhist PI-toimâttuvâst,
ete puávtáh-uv finnid vuádupeiviruudâ.

Mon ennuv vuádupeiviruudâ finnee?

Vuádupeiviruttâ lii 37,21 eurod peeivist,
já tot máksoo 5 peeivist ohhoost.
Jis tust láá päärnih, te tun finniih pärnialedem.
Tot lii 5,84–11,05 eurod peeivist tade miel,
kalle pärni tust láá.

Pärnialedem ij maksuu innig 1.4.2024 räajist,
ko laahâ muttoo.

Vuádupeiviruutân puáhtá mäksid aledemuási,
jis tun uásálistáh PI-toimâttuvvâin soppum tooimân.
Vuádupeiviruudâ aledemuási lii 5,29 eurod peeivist.
Vuádupeiviruudâ aledemuási máksoo enâmustáá
200 peeivist.

Tun máávsáh vuádupeiviruudâst viäruid.

Tun puávtáh rekinistid Kela nettisiiđoin,
ete mon ennuv tun finniih vuádupeiviruudâ
www.kela.fi/laskurit

Pargoost orroom iähtu

Vâi tun finnih vuádupeiviruudâ,
te tust kalga olášud pargoost orroom iähtu.

Pargoost orroom iähtu olášuvá, jis

- tun lah lamaš pargoost ucemustáá 26 okkod majemui 28 mánuppaje ääigi
- tuu pargoäigi lii lamaš ucemustáá 18 tijmed ohhoost
- tuu pälkki lii lamaš syergi pargoiähtusopâmuš miäldásâš tâi ucemustáá 1 331 eurod mánuppajeest.

Pargoostorroomiähtu muttoo 2.9.2024.
Tast maŋa pargoostorroomiähtun čoggâšuvá

- ohtâ mánuppaje, jis tun lah finnim mánuppaje ääigi päälhi ucemustáá 930 eurod
- mánuppajepeeli, jis tun lah finnim mánuppaje ääigi päälhi ucemustáá 465 mutâ vuálá 930 eurod.

Tuu puotâ pargoostorroomiähtu olášuvá,
ko taah pargoostorroommánuppajeh láá čoggâšum ohtsis 12 majemui 28 mánuppaje ääigi.

Meid porgâm monnii eres EU- tâi Eta-staatâst tâi Sveitsist
puáhtá rekinistid mieldi.

Pargoost orroom iähtun puáhtá rekinistid mieldi pargo
meid kuhheeb ääigist ko 28 mánuppajeest
ovdâmerkkân talle, jis

- tun lah puáccám
- tun lah jottáám uápuid
- tun lah tipšom vuálá 3-ihásii párnád
- tun lah uásálistám PI-toimâttuvvâin soppum tooimân.

Irätteijest lii jieijâs pargoost orroom iähtu.
Jis tun lah irätteijee,
te täärhist vuádupeiviruudâ iävtuid Kelast.

Pargotteemmin olgoenâmijn

Pargottesvuotâpeiviruttâ máksoo
motomijn tábáhtusâin meid talle,
ko tun lah olgoenâmijn já uusah tobbeen pargo.

Pargomarkkântoorjâ

Jis tun jieh pyevti finnid tienâspeiviruudâ
tâi vuádupeiviruudâ,
te tunjin puáhtá mäksid pargomarkkântorjuu.
Tom puáhtá finnid 18–64-ihásâš pargottes pargo-occee,
kote áásá fastâ Suomâst.
Pargomarkkântorjuu äigi ij lah räijejum.

Tun finniih pargomarkkântorjuu,
veikâ tun jieh teevidi pargoostorroomiävtu
aðai tun jieh lah lamaš pargoost tuárvi kuhháá.
Tun finniih pargomarkkântorjuu meid talle,
ko tun lah finnim tienâspeiviruudâ
tâi vuádupeiviruudâ 400 peivid.

Pargomarkkântoorjâ ij maksuu olgoenâmáid.

Pargomarkkântorjuu finniimân láá raijiittâsah,
jis tun lah vuálá 25-ihásâš tâi jis tust ij lah áámmátlâš škovlim.
Täärhist PI-toimâttuvâst,
ete puávtâh-uv finnid pargomarkkântorjuu.

Mon ennuv pargomarkkântorjuu finnee?

Pargomarkkântoorjâ lii 37,21 eurod peeivist
já tot máksoo 5 peeivist ohhoost.

Pargomarkkântoorjâ lii talle siämmáá styeres ko
vuádupeiviruttâ já meid tast mana viäru.

Tun puávtáh finnid vuádupeiviruutân aledemuási,
jis tust láá päärnih tâi
jis tun uásálistáh PI-toimâttuvvâin soppum tooimân.
Aledemuásih láá siämmáá styres ko vuádupeiviruudâst.

Pärnialedem ij maksuu innig 1.4.2024 rääjist.

Pargomarkkântoorjâ iärrán vuádupeiviruudâst tienuuvt,
ete vaanhimij puáduh pyehtih vaiguttid torjuu miärán.

Eres puáduh vyeledeh pargomarkkântorjuu

Puoh tuu jieijád puáduh vyeledeh pargomarkkântorjuu mere.

Jis tust láá omâdâhpuáduh, te meid toh vyeledeh torjuu mere.
Omâdâhpuáduh láá ovdâmerkkân láigupuátu, uásuspuátu
já vyebdimvuáittu.

Tuu omâdâhpuáduh iä kuittâg vaaigut pargomarkkântorjui

- jis tun lah tiävdám 55 ihheed
já tuu pargoost orroom iähtu lii olášum
ovdil ko tun paaccih pargotteemmin
- jis tun uásálistáh PI-toimâttuvvâin soppum tooimân.

Vaanhimij puáduh vyeledeh torjuu,
jis tun aasah sunnuin.
Tun finnih kuittâg ain ucemustáá pele tuu
pargomarkkântorjust.

Vaanhimij puáduh iä vaaigut,
jis tun uásálistáh PI-toimâttuvvâin soppum tooimân.

Maangah torjuuh iä vaaigut pargomarkkântorjui.
Toh láá ovdâmerkkân pärnilase, elettemiše, áigápuátutorjâ,
aassâmtoorjâ já vâdulâštoorjâ.

Tun puávtáh rekinistid Kela nettisiijdoin,
ete mon ennuv pargomarkkântorjuu tun finnih.

www.kela.fi/laskurit

Porgâm pargottesvuodâ ääigi

Jis tun poogah koskâttuvâi pargottesvuodâ ääigi,
te tuu pargopuáđuh vyeledeh pargomarkkântorjuu
tâi vuádupeiviruudâ mere.

Vuáđunjuolgâdus lii,
ete ko tun tiänááh pargoost euro,
te toorjâ uco 50 senttid.

Tun puávtáh kuittâg tiänáđ 300 eurod mánuppaajeest,
já tot ij vyeleed torjuu mere.
Tot kočoduvvoo syejuássin.

Syejuási meddâlistoo 1.4.2024,
já tast maņa tuu puoh pargopuáđuh kepideh torjuu mere.

Almoot pargotijmijd já pargopeeivijd Kelan.
Kela finnee tiáđuud pargopuáđuun meiddei puátregisterist
já kiávttá taid iššeen ucâmušâi kiedâvušmist.

Škovlim já hárjuttállâm

Tun puávtáh uuccâđ pargottesvuodâ ääigi škovliittâsân tâi hárjuttállâmân.
Návt tun pyeredah jieijâđ máhđulâšvuodâid kavnáđ pargo.
Tun puávtáh finniđ torjuu meid škovlim já hárjuttállâm ääigist.

PI-toimâttuvâst láá ereslágán pargo finnim ovdedeijee palvâlusah.

Toh láá

- škovlim
- pargovyeimiškovlim
- pargouuccâmvalmim
- karrieervalmim
- pargokeččâlem
- škovlimkeččâlem
- vajodittee pargotoimâ.

Koijâđ lase pargo finnim ovdedeijee palvâlusâin já soovâ toid uásálistmist PI-toimâttuvâst.

Tun puávtáh finniđ torjuu škovlim já hárjuttállâm ääigist, jis tun lah sooppâm uásálistmist PI-toimâttuvvâin.
PI-toimâttuvvâin soppum škovlim já hárjuttállâm ääigist tun puávtáh finniđ torjuu meiddei aledem.
Aledem puáhtá finniđ enâmustáá 200 peeivist.

Tun puávtáh motomijn tiilijn finniđ kolosajanmáávsu mätkikoloid já eres koloid ton ääigist, kuás tun uásálistáh škovliittâsân tâi eres tooimân.

Elilâm pargottes ulmuu toorjâ

Jis tun lah šoddâm ive 1964 tâi tađe ovdil, te tun puávtáh peessâđ nuuvt kočodum iäláttáhrááidun ađai finniđ lasepeeivijd tiänâspeiviruutân tâi vuáđupeiviruutân.
Talle tun finnih peiviruudâ tassaaš, ko sirduuh iäláttâhân.

Vääldi ohtâvuodâ Kelan, jis tun lah smiettâmin, ete puávtáh-uv tun finniđ lasepeeivijd jieijâđ pargottesvuotâtoorvon.
Jis tun halijdah lasepeeivijd tienâspeiviruttâsâđ, te vääldi ohtâvuodâ jieijâđ pargottesvuotâkaasan.

Tun puávtáh uuccâđ puárásijäláttuv ovdil 65 ive ave, jis tun lah šoddâm ovdil ive 1962.
Lassen tun koolgah leđe pargottem já finniđ lasepeeivijd vuáđupeiviruutân.

Uuccâm já máksim

Almottât vistig pargottes pargo-occen PI-toimâttuvâst.
Uusâ pargottesvuotâtorjuu Kelast,
ko tun lah lamaš pargotteemmin jiešvástádâsäiigi
adai 7 argâpeivid.
Tun puávtáh finniđ pargottesvuotâtorjuu maajeeld
enâmustáá 3 mánuppaajeest.

Uusâ pargottesvuotâtorjuu neetist:
www.kela.fi/neetist

Täärhist ucâmušâst, ete moh lahtoseh tast kalgeh lede.
Lahtosijd puáhtá toimâttid neetist.

Tun puávtáh uuccâđ torjuu meid luámáttuvvâin,
mon tun finniih Kela toimâttuvvâin já nettisijđoin:
www.kela.fi/luamattuvah

Kela postâčujottâs lii
Kela
PL 10
00056 KELA

Puávtáh tipšođ masa puoh Kela-ašijđâd meiddei puhelin peht.

Ko Kela lii kiedâvuššâm tuu ucâmuš,
te tun finniih pááikán miärádâs.
Miärádâsâst muštâluvvojeh torjuu meeri,
vuáđustâsah já máksupeivi.
Tun finniih miärádâs meid talle,
jis tunjin ij lah miedettum toorjâ.

Kela máksá torjuu tuu paŋkkitilin.

Pargottesvuotääigi almottâs

Jis pargottesvuotääigi juátkoo,
te tun koolgah toimâttid Kelan
pargottesvuotääigân kyeskee almottâs 4 oho kooskâi.
Kela máksá tunjin torjuu tuu almottâs vuáđuld.

Tun puávtáh toohâđ pargottesvuotääigi almottâs neetist
tâi luámáttuváin, mon tun puávtáh printtid Kela nettisijđoin.

Merkkii almottâsân,
ete mon peeivi tun lah lamaš pargottem
já mon peeivi lah uásálistám
PI-toimáttuvváin soppum tooimân.

Jis tun lah pargottesvuotääigi lamaš tyellittalli pargoost,
te merkkii almottâsân,
ete mon peeivi tun lah lamaš pargoost.

Almoot, jis tuu tile muttoo

Jis tuu eellim muttoo, te tot puáhtá vaiguttid Kela torjuid.
Muttum puáhtá kuoskâđ ovdâmerkkân asâmân, puáđoid,
porgâmân tâi perrui.

Mušte almottid nubástusâin Kelan.
Tun puávtáh toohâđ tom neetist, puhelimist tâi toimáttuvâst.

Tuu ovdâsvástádâs lii visásmittid jieijâđ peeleast,
ete Kelast láá rievttis tiáđuh.
Talle toorjâ máksoo tunjin olmâ stuárusâžžân.

Jis miärádâsâst lii feilâ

Jis Kela miärádâsâst lii tuu mielâst feilâ,
te tun puávtáh uuccâđ miärádâsân nubástus.

Tun finniih miärádâsreeivâ miel ravvuid tast,
ete maht nubástusoccoo.

Jis tust láá koččâmušah,
te väälđi ohtâvuodâ vistig Kelan.

Neetist tun puávtáh

- uuccâđ torjuid
- vuolgâttid lahtosijd
- tärhistid jieijâđ ucâmuš
- vuolgâttid viestâid
- almottid nubástusâin
- lopâttid torjuu.

Kela anarâškielân

Anarâškielâliih nettisiiđoh:
www.kela.fi/anaraskiela

Anarâškielâliih tiedettemčáluseh:

Almos aassâmtoorjâ

Áigápuátutoorjâ

läláttuvah já eres iäláttuvfinnejeijee torjuuh

Olgoenâmijn Suomân tâi Suomâst olgoenâmáid

■ Pargottesvuotâ

Puoccâm já vádulijtorjuuh

Pärniperruuh

Uáppeeh já viärjukenigâsah

Vajodittem

Anarâškielâlijd tiedettemčálusijd
puáhtá printtid neetist:
www.kela.fi/tiedettemcaluseh